

Kacper Rosa*

KLASTER JAKO FORMA POWIĄZAŃ PRZEDSIĘBIORSTW W GOSPODARCE OPARTEJ NA WIEDZY

STRESZCZENIE

Wraz z postępującą integracją gospodarki światowej coraz większego znaczenia nabiera zdolność konkurowania małych i średnich przedsiębiorstw w wymiarze globalnym. Światowe doświadczenia wskazują, że poprzez odpowiednią politykę gospodarczą niektóre państwa, władze regionalne, miasta stymulują powstawanie klastrów i zmniejszają w ten sposób różnice w poziomie rozwoju gospodarczego regionów. Stwierdzono, że w gospodarce opartej na wiedzy, grupowanie się firm innowacyjnych następuje samorzutnie lub są to inicjatywy regionalne. Cechą klastrów opartych na wiedzy jest wysoka koncentracja na ograniczonym obszarze przedsiębiorców, inwestorów i naukowców oraz istnienie między nimi częstych kontaktów formalnych i nieformalnych. Platformą do tych kontaktów są także stowarzyszenia branżowe lub regionalne, wspierane często ze środków publicznych.

WPROWADZENIE

Nowy typ polityki gospodarczej, wprowadzony w Europie w ramach określonej w Strategii Lizbońskiej wizji, doprowadzić ma do stanu, gdzie gospodarka Unii Europejskiej stałaby się najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy gospodarką na świecie, zdolną do trwałego rozwoju, tworzącą większą liczbę lepszych miejsc pracy oraz charakteryzującą się większą spójnością społeczną. Zagadnienia rozwoju konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionów europejskich, wywodzących się ze Strategii Lizbońskiej i mających swą kontynuację w Regionalnych Strategiach Innowacji, zyskują na popularności i znaczeniu. Jednym z narzędzi wspierających ten rozwój są niewątpliwie klastry.

Zarówno w polsko-, jak i obcojęzycznej literaturze przedmiotu istnieje wiele zbliżonych do siebie pojęć de facto mówiących o tym samym, czyli o klastrze. W literaturze polskojęzycznej obok proponowanego również przez nas spolszczenia angielskiego terminu *clusters* funkcjonują również: grona, wiązki przemysłowe oraz przeniesione z języka francuskiego – lokalne systemy produkcyjne (fr. *systemes productifs locaux*)¹.

* Mgr; Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego.

¹ http://www.klastry.pl/~mikstan/readarticle.php?article_id=3

W ciągu kilkunastu ostatnich lat obserwuje się wyraźną tendencję zwykłą zainteresowania Komisji Europejskiej oraz władz poszczególnych państw członkowskich nowym typem polityki gospodarczej opartej na koncepcji klastra, zaproponowanej w 1990 r. przez amerykańskiego ekonomistę Michaela E. Portera. W swoim przełomowym dziele „Konkurencyjna przewaga narodów” stwierdza, iż liczba klastrów rośnie wraz z rozwojem gospodarczym państwa, ich specyfika działania przyciąga zagraniczne inwestycje, stymuluje innowacyjność i zwiększa eksport. Głównym impulsem do ich powstawania są potrzeby w zakresie innowacji i specyficzny rynek klientów o wysokich wymaganiach. Innowacja nie jest z reguły wynikiem działalności jednej tylko firmy, lecz oparta jest na ciągłym procesie badawczym mającym na celu wykorzystanie nowych źródeł wiedzy i technologii oraz zastosowaniu ich w produktach i procesach produkcji. Podejście dotyczące klastrów polega na powiązaniach i współzależnościach w sieci produkcji towarów, usług i innowacji.

GOSPODARKA OPARTA NA WIEDZY A KLASTRY

W licznych publikacjach na temat gospodarki opartej na wiedzy² (*knowledge-based economy* – KBE) podkreśla się, iż jest to przykład gospodarki, w której główną siłą napędową przemian gospodarczych jest wiedza. Uwzględniając, iż jest ona wynikiem potencjału intelektualnego, należy konstatować, że proces budowy gospodarki opartej na wiedzy polega na tworzeniu warunków, które sprzyjają funkcjonowaniu podmiotów (państwo, władze lokalne, przedsiębiorstwa, środowiska intelektualne i akademickie) opierających swoją działalność na wiedzy³. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy wymaga, aby jej filary, czyli kapitał ludzki, ICT (informatyka i telekomunikacja) oraz systemy innowacyjności były ze sobą wzajemnie powiązane⁴. Powyższe założenie znalazło wyraz w implementowanych aktualnie Regionalnych Strategiach Innowacyjności. Głównym celem tak kompleksowego projektu jest wzmocnienie i wykorzystanie potencjału regionalnego sektora nauki oraz B+R dla rozwoju przedsiębiorczości, wzmocnienia konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw działających na lokalnym rynku. Projekty realizowane w ramach tego działania są komplementarne do działań prowadzonych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”⁵. Regionalna Strategia Innowacji zakłada stworzenie sprawnego i „naturalnego” systemu powiązań instytucjonalnych pomiędzy sektorem nauki i B+R, biznesem, otoczeniem okołobiznesowym, władzami regionalnymi i lokalnymi. Dzięki

² *Zarządzanie organizacjami z perspektywy gospodarki opartej na wiedzy* (red. A. Chodyński), Wyd. WSZiM, Sosnowiec 2003; *Zarządzanie wiedzą w organizacjach wobec wymogów nowoczesnej gospodarki* (red. A. Chodyński), Wyd. WSZiM, Sosnowiec 2006.

³ M. Górzyński, R. Woodward, M. Jakubiak, *Innowacyjność polskiej gospodarki w kontekście integracji z UE. Możliwości i bariery wdrażania w Polsce gospodarki opartej na wiedzy*, CASE, Warszawa 2004, s. 12.

⁴ A. Budzyńska, M. Duszczyk, M. Gancarz, E. Gieroczyńska, M. Jateczak, K. Wójcik, *Strategia lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002, s. 11-13.

⁵ Podręcznik Beneficjenta Sektorowego Programu Operacyjnego *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004-2006*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, wrzesień 2004, s. 6-8.

nawiązanemu partnerstwu na rzecz innowacji ma nastąpić poprawa transferu technologii i know-how, jakości kształcenia, kreowanie postaw innowacyjnych.

Współczesne otoczenie, zmienne i złożone również w sensie strukturalnym, wymusza odejście od budowy przewag wewnętrznych z obszaru ekstensywnego, tradycyjnego (proste przewagi wynikające z niskich kosztów czynników produkcji) do obszaru intensywnego (nowoczesne technologie i wysokie techniki w produkcji i organizacji). Zmiany te podkreślają także fakt, iż we współczesnych procesach społeczno-gospodarczych oraz w nauce następuje zmiana paradygmatu konkurencji, która wymaga przejścia od koncepcji konkurencji opartej wyłącznie na rywalizacji, do koncepcji konkurencji opartej na współdziałaniu.

Bardziej kompleksową formułę współpracy przedstawia M.E. Porter, używając pojęcia „gron”. W formule tej akcentuje możliwość współdziałania konkurentów działających w tej samej branży i w tym samym regionie, ich kooperantów i klientów⁶. Koncepcja klastra zyskała bardzo szybko ogromną popularność zarówno pośród teoretyków, jak i praktyków gospodarczych, polityków czy strategów. Z perspektywy Komisji Europejskiej promowanie rozwoju klastrów jest narzędziem mającym przyczynić się do urzeczywistnienia ambitnych celów określonych w Strategii Lizbońskiej⁷. Zważywszy, iż klastry powstają niemalże we wszystkich sektorach gospodarki, pojawia się szansa, że przez ich tworzenie polska gospodarka (w tym przedsiębiorstwa), będzie miała realną szansę na zwiększenie eksportu, jak też poprawę konkurencyjności i innowacyjności. Formuła „gron” w procesach gospodarczych jest szczególnie akcentowana i traktowana w dokumentach regulujących gospodarkę państw-członków Unii Europejskiej. Zakłada się, iż pomoc w zakresie tworzenia klastrów powinna skupiać się na działaniach wspierających tworzenie powiązań między samym biznesem, nauką czy instytucjami okołobiznesowymi. W gospodarce opartej na wiedzy wsparcie to jest tym bardziej ważne, iż klastry umożliwiają dyfuzję wiedzy i przepływ informacji dotyczących nowych rozwiązań innowacyjnych ze sfery B+R do przedsiębiorstw i mają bezpośredni wpływ na poprawę konkurencyjności gospodarki, a tym samym poszczególnych przedsiębiorstw. Jednakże inicjatywa rozwoju klastra nie może być celem samym w sobie. Poprawa konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, a przez to i gospodarki, nie będzie możliwa, jeśli nie opracuje się konkretnego programu wsparcia działań na rzecz wzrostu innowacyjności czy transferu technologii między przedsiębiorstwami.

Tabela 1 przedstawia wyniki zebrane z wielu źródeł podczas procesu identyfikowania klastrów w 8 nowych krajach członkowskich. Jak się okazało, w Unii Europejskiej występują trudności w otrzymywaniu dokładnych danych dotyczących liczby klastrów w poszczególnych krajach. Już ten fakt pokazuje, że państwa Europy Środkowo-Wschodniej dopiero zaczynają realizować politykę opartą na nich. Polska, biorąc pod uwagę klastry gospodarcze, zajmuje dobrą pozycję na tle państw UE-8N.

⁶ M.E. Porter, *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001, s. 246.

⁷ T. Brodzicki, S. Szultka, P. Tamowicz, *Polityka wspierania klastrów*, IBnGR, Gdańsk 2004, s. 5.

Tabela 1. Klastry w 8 krajach UE

Kraj	Liczba zidentyfikowanych klastrów	Wybrane przykłady klastrów
<i>Czechy</i>	14 inicjatyw klastrowych	samochodowy - części samochodowych, metalurgiczny
<i>Estonia</i>	4 klastry	przetwórstwa drzewnego, biotechnologii, informatyczny, obróbki metalowej
<i>Litwa</i>	nie odnotowano klastrów, kilka inicjatyw klastrowych	tekstylny, wysokich technologii
<i>Łotwa</i>	4 klastry	mechaniczny, systemów informacyjnych - edukacyjny, leśny, wysokich technologii
<i>Polska</i>	44 klastry i inicjatywy klastrowe	wysokich technologii - biomedyczny, lotniczy, rolnicze, turystyczne (dokładne zestawienie w tabeli 2)
<i>Słowacja</i>	kilka klastrów	samochodowy - części samochodowych, tekstylny, obróbki drewna, elektroniki
<i>Słowenia</i>	25 klastrów	samochodowy, plastikowy, sprzętu klimatyzacyjnego, grzewczy i chłodniczy, transportowy i logistyczny
<i>Węgry</i>	22 klastry	samochodowy, tekstylny, meblarski, elektroniki, spożywczy

Źródło: E. Bojar, J. Bis, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w klastrach*, „Przeгляд Organizacji” 2006, nr 10, s. 32.

Pod względem liczby inicjatyw klastrowych jesteśmy liderami. Z pewnością do takiego stanu rzeczy przyczyniła się coraz większa ich popularność wśród naukowców, pracowników przedsiębiorstw i polityków. Nie bez znaczenia jest również nasze członkostwo w Unii Europejskiej, dzięki któremu nasz kraj ma środki na finansowanie tego typu innowacyjnych rozwiązań. Fakt, że każde województwo posiada Regionalną Strategię Innowacji, znacząco przekłada się na liczbę inicjatyw klastrowych w Polsce (tabela 2).

Tabela 2. Inicjatywy klastrowe oraz klastry gospodarcze w polskich województwach

Województwo	Klastry lub inicjatywy klastrowe	Źródło
<i>dolnośląskie</i>	Ceramika Bolesławecka Granit Strzegomski	http://klastry-efs.pl

<i>lubuskie</i>	Brokuły-Kalafior Chmielaki Nadwiślańskie Dolina Ekologicznej Żywności Epoka Gryczoka Klaster Branży Lotniczej w Świdniku Klaster turystyczny Chełm Owoce miękkie Zdrowie poprzez ruch	http://klastry-efs.pl http://klastry-efs.pl www.dolinaeko.lublin.pl/ http://klastry-efs.pl Informacja - Regionalny Park Przemysłowy w Świdniku http://klastry-efs.pl http://klastry-efs.pl Regionalna Strategia Innowacji woj. lubuskiego
<i>lubelskie, podkarpackie, śląskie</i>	Dolina Lotnicza	http://dolinalotnicza.pl
<i>łódzkie</i>	Klaster Łódzki	http://www.klasterlodzki.pl
<i>małopolskie</i>	Life Science Kraków – klaster biotechnologiczny Plastikowa Dolina	http://www.cittru.uj.edu.pl http://www.tkp.com.pl
<i>mazowieckie</i>	Dolina Ekoprodukcji Klaster Poligraficzny w Warszawie	http://klastry-efs.pl S. Szultka, <i>Klastry. Innowacyjne wyzwanie dla Polski</i> , IBnGR, Gdańsk 2004.
<i>podkarpackie</i>	Klaster przetwórstwa spożywczego Podkarpacki Klaster Informatyczny	http://www.ig.wsiz.edu.pl/grona/ http://pki.klastry.org/
<i>podkarpackie, lubelskie, świętokrzyskie</i>	Klaster Przemysłowy - Stowarzy- szenie Producentów Komponentów Odlewniczych KOM-CAST	www.pi.gov.pl
<i>podlaskie</i>	Grupa Drzewna Grupa Mleczarska	http://klastry-efs.pl
<i>podlaskie i warmińsko- mazurskie</i>	Grupa Maszynowo-Mechaniczna	http://klastry-efs.pl
<i>pomorskie</i>	Grupa Turystyczna Łeba	http://klastry-efs.pl
<i>pomorskie, zachodniopomorskie</i>	Grupa Bursztynowa	http://klastry-efs.pl
<i>śląskie</i>	Beskidzki Klaster Turystyczny Innowacyjny Śląski Klaster Czystych Technologii Węglowych Klaster Techniki i Aparatury Medycznej Klaster Transportu Szynowego	Informacje z Politechniki Śląskiej www.silesia-region.pl Informacje z Politechniki Śląskiej www.silesia-region.pl
<i>świętokrzyskie</i>	Grono Budowlane Pomidor z Ziemi Sandomierskiej	„Organizacja i Kierowanie”, nr 3 (109), 2002 http://klastry-efs.pl

<i>świętokrzyskie, mazowieckie i łódzkie</i>	Grono Ceramiczne	http://klastry-efs.pl
<i>warmińsko-mazurskie</i>	Klaster Producentów Jachtów Grupa Meblarska	http://klastry-efs.pl http://klastry-efs.pl
<i>wielkopolskie</i>	Klaster Bryczki z Biskupizny Klaster Meblarski Klaster Motoryzacyjny Klaster Przetwórstwa Spożywczego (w fazie koncepcji) Kotły Pleszewskie Rogal Marciński	http://klastry-efs.pl http://klastry-efs.pl http://www.warp.org.pl http://www.warp.org.pl http://klastry-efs.pl http://klastry-efs.pl
<i>zachodniopomorskie</i>	Grupa Przetwórstwa Rybnego Klaster Automatyki Przemysłowej w Gdańsku Klaster Turystyczny Klaster Morski ICT Pomerania Klaster Informatyczny	http://klastry-efs.pl S. Szultka, <i>Klastry. Innowacyjne wyzwanie dla Polski</i> , IBnGR, Gdańsk 2004. http://www.um- zachodniopomorskie.pl http://www.kigm.pl www.ictpomerania.pl

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: E. Bojar, J. Bis, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w klastrach*, „Przegląd Organizacji” 2006, nr 10, s. 34.

Korzyści, jakie daje funkcjonowanie struktur klastrowych, to przede wszystkim poprawa przepływu informacji i wiedzy, obniżka kosztów transakcyjnych, wzrost efektywności i produktywności, przyspieszenie procesu powstawania nowych firm oraz wzrost innowacyjności przedsiębiorstw⁸. Istnieje kilka przyczyn mogących zainicjować powstanie klastra. Są to zazwyczaj:

- Uwarunkowania historyczne, czyli tradycje wynikające z istnienia danego rodzaju działalności na określonym terenie;
- Zasoby naturalne lub specyficzne warunki naturalne (bądź klimatyczne);
- Łatwość dostępu do znacznego rynku zbytu;
- Dostępność do wykwalifikowanej kadry oraz zaplecza badawczego w postaci silnych jednostek naukowych.

Zaobserwowano, że istnienie klastrów wpływa stabilizująco na gospodarkę w regionie. Z doświadczeń europejskich wiadomo, że poprzez odpowiednią politykę gospodarczą niektóre państwa, władze regionalne, miasta stymulują powstawanie klastrów i zmniejszają w ten sposób różnice w poziomie rozwoju gospodarczego regionów. Stwierdzono, że w gospodarce opartej na wiedzy, grupowanie się firm innowacyjnych następuje samorzutnie lub jako inicjatywy regionalne. Najczęściej odbywa się to wokół

⁸ S. Szultka, P. Tamowicz, M. Mackiewicz, *Regionalne Systemy i Strategie Innowacji. Najlepsze praktyki. Rekomendacje dla Polski*, IBnGR, Gdańsk 2004, s. 31.

ośrodka naukowo-badawczego, stanowiącego źródło wiedzy. Czasami duży zakład produkcyjny staje się wiodącym ośrodkiem rozwoju i wdrożenia nowej technologii⁹.

Grona oferują nowy sposób myślenia o organizacji procesów gospodarczych, przełamują ograniczenia tradycyjnych analiz sektorowych. Stosując analizę opartą na gronach, można uchwycić zmieniającą się naturę konkurencji, systemów innowacji i przewagi konkurencyjnej. Grona pokazują ważne zależności technologii, umiejętności, informacji, marketingu i potrzeb klientów, które zachodzą między firmami i sektorami. Te powiązania i zależności są istotne dla siły i kierunków innowacji. Studia gron, jako zredukowanych w skali systemów innowacji, pozwalają lepiej zrozumieć i uchwycić charakter systemów innowacji – szczególnie niedoskonałości systemowe i możliwości interwencji publicznej. Studia nad gronami są podstawą polityki przemysłowej w wielu krajach. Dają one nie tylko jasne narzędzia analityczne do studiowania procesów innowacji, lecz mogą być także narzędziem prowadzonej polityki prorozwojowej – strategii rozwoju biznesu. Analiza gron daje możliwość połączenia ról sektora prywatnego, władz publicznych, stowarzyszeń, instytucji edukacyjnych i badawczych. Pozwala również na spójne przedstawianie i łączenie biznesowych szans rozwoju przedsiębiorstw różnej skali i różnych sektorów. Wreszcie grona dają podstawę do tworzenia forum konstruktywnego dialogu pomiędzy sektorem przedsiębiorstw a administracją. Pozwalają zidentyfikować wspólne problemy, a także szanse rozwojowe, atrakcyjne możliwości inwestycyjne zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. Oparta na gronach polityka innowacji systemowych jest ukierunkowana na podnoszenie konkurencyjności wybranych terytoriów i grup sektorów. Podejście oparte na gronach, wywodzące się z systemów innowacji, jest atrakcyjną i znacznie bardziej efektywną alternatywą dla tradycyjnych polityk przemysłowych opartych na cząstkowych interwencjonistycznych działaniach w zakresie technologii. Analiza gron jest użytecznym narzędziem kompleksowej polityki innowacyjnej. Służy nie tylko prowadzeniu tej polityki, lecz także ułatwia proces uczenia się i wyciągania wniosków z dotychczasowych działań¹⁰.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Analizując współczesne podejście do problematyki wykorzystywania wiedzy zarówno w skali makro, mezo, jak i mikro, można stwierdzić, iż współcześnie podejmowanych jest wiele inicjatyw sprzyjających realizacji założeń gospodarki opartej na wiedzy. Wynika to m.in. z uświadomienia sobie, iż w warunkach gospodarki opartej na wiedzy powszechna jest rywalizacja pomiędzy systemami operującymi dynamicznymi modelami zarządzania, pozwalającymi realizować proces biznesowy w czasie rzeczywistym i na rynkach globalnych¹¹. Realizując proces zarządzania wiedzą, przedsiębiorstwo powinno osiągać znaczącą pozycję konkurencyjną na wszystkich etapach swojego

⁹ W.M. Grudzewski, I.K. Hejduk, *Przedsiębiorstwo wirtualne*, Difin, Warszawa 2002, s. 33.

¹⁰ OECD, *Boosting Innovation – the Cluster Approach*, Paris 1999.

¹¹ A. Kwasek, *Efektywnościowe modele zarządzania w gospodarce opartej na wiedzy*, „Zarządzanie zmianami” 2005, nr 1, s. 26.

rozwoju. Należy brać pod uwagę fakt, że na konkurencyjność przedsiębiorstwa wpływ mają zjawiska występujące zarówno w makrootoczeniu, uwzględniając zjawiska objęte megatrendami, jak i w otoczeniu konkurencyjnym¹³. Przedsiębiorcy zdążyli już się przekonać, iż wiedza jako składnik kapitału intelektualnego może stanowić kluczowe źródło przewagi konkurencyjnej. Ponadto docenia się fakt, iż to właśnie wiedza ma istotny wpływ na tworzenie wartości ekonomicznej. W przedsiębiorstwach zaczyna dominować przekonanie, iż aby osiągnąć przewagę konkurencyjną w warunkach gospodarki opartej na wiedzy, nie wystarczy tylko usprawnić procesy wewnętrzne organizacji, konieczna jest stała współpraca ze wszystkimi partnerami biznesowymi. Podkreśla się rangę transferu czy dyfuzji wiedzy i technologii dla poprawy innowacyjności, a przez to i konkurencyjności przedsiębiorstwa. Sprawny przepływ wiedzy między partnerami staje się priorytetem w skutecznym zarządzaniu przedsiębiorstwem. Również w skali mezo czy makro dostrzegalne są pozytywne działania na rzecz budowy gospodarki opartej na wiedzy. Przykładem są regionalne sieci partnerskie funkcjonujące chociażby w formie klastrów.

Klastry to systemy innowacyjne oparte głównie o transfer wiedzy w oparciu o bezpośrednie kontakty międzyludzkie. Niezwykle istotnym czynnikiem dla tego rodzaju przepływu wiedzy jest bliskość geograficzna. Stąd w porównaniu do regionalnych i narodowych systemów innowacyjnych intensywność rozprzestrzeniania wiedzy poprzez mobilność pracowników będzie największa w klastrach. Aspekty instytucjonalne w samym powstawaniu klastrów są drugorzędne. Podstawowe znaczenie mają przedsiębiorstwa i zagadnienia związane z ich innowacyjnością. Innowacyjność przedsiębiorstw może być najbardziej efektywnie wspierana przez władze lokalne i regionalne, które mogą tworzyć takie instytucje jak inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne czy fundusze poręczeniowe. Na poziomie lokalnym najbardziej efektywny może być też dialog przemysłu, nauki i władz publicznych, których współdziałanie jest niezwykle ważne w pobudzaniu innowacji¹⁴.

W Polsce kooperatywna konkurencja dopiero „raczkuje”. Nie wszystkie firmy przekonane są o opłacalności współpracy, często też się jej obawiają i nie mają zaufania do partnerów. Tworzenie i funkcjonowanie klastrów wspierane jest jednak przez kraje rozwinięte, gdyż w globalnej gospodarce trwałe przewagi konkurencyjne mogą być kształtowane najlepiej na poziomie lokalnym. Największe sukcesy osiągają klastry innowacyjne – skupiska przedsiębiorstw pokrewnych branż, powiązanych ze sobą więziami kooperatywnymi i konkurencyjnymi, w których istotną rolę odgrywają też więzi ze sferą badawczo-rozwojową. Innowacyjne klastry napędzają rozwój świata. Przykłady takich klastrów to Dolina Krzemowa w Kalifornii czy Cambridge w Wielkiej Brytanii. Rozpowszechnienie koncepcji, a raczej kultury klastrów w gospodarce jest więc jednym ze sposobów na podniesienie konkurencyjności poprzez wykorzystanie zdobycy ze współpracy w niektórych obszarach, podczas gdy w pozostałych utrzymywana jest

¹³ A. Chodyński, *Wiedza i kompetencje ekologiczne w strategiach rozwoju przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa 2007, s. 20.

¹⁴ http://www.klastry.pl/~mikstan/readarticle.php?article_id=4

dynamiczna konkurencja. Znaczenie tego zjawiska dla rozwoju kraju jest coraz częściej dostrzegane przez polskie władze. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości posiada specjalne instrumenty wspierające współpracę małych i średnich przedsiębiorstw w postaci wspólnego przystępowania do przetargów czy tworzenia sieci dystrybucyjnych. Ponadto PARP planuje sfinansować szkolenia przedsiębiorców w zakresie klastrów. Upowszechnianie się kultury klastrów w polskiej gospodarce jest szczególnie istotne dla podniesienia jej innowacyjności – proces innowacyjny wymaga bowiem współpracy i łączenia różnych źródeł wiedzy.

SUMMARY

Due to the progressing integration of the global economy, the ability of small and medium companies to compete on a global scale is increasing. Case studies and observations have shown that, enforcing proper economic policies some countries, regional authorities and cities, stimulate the rising of clusters hence the differences in the economic growth level of the regions is decreasing. It is claimed that in the economy based on know-how, the concentration of innovative companies happens spontaneously or as the regional initiative. The essential feature of clusters based on know-how is the fact that on a constricted area, there is a high concentration of businessmen, investors and scientists who maintain frequent formal and informal contacts. Structures that facilitate such contacts are trade or regional associations, which are often financed by public authorities.

LITERATURA

1. E. Bojar, J. Bis, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w klastrach*, „Przegląd Organizacji” 2006, nr 10.
2. T. Brodzicki, S. Szultka, P. Tamowicz, *Polityka wspierania klastrów*, IBnGR, Gdańsk 2004.
3. A. Budzyńska, M. Duszczyk, M. Gancarz, E. Gieroczyńska, M. Jatczak, K. Wójcik, *Strategia lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002.
4. A. Chodyński, *Wiedza i kompetencje ekologiczne w strategiach rozwoju przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa 2007
5. W.M. Grudzewski, I.K. Hejduk, *Przedsiębiorstwo wirtualne*, Difin, Warszawa 2002.
6. M. Górzyński, R. Woodward, M. Jakubiak, *Innowacyjność polskiej gospodarki w kontekście integracji z UE. Możliwości i bariery wdrażania w Polsce gospodarki opartej na wiedzy*, CASE, Warszawa 2004.
7. http://www.klastry.pl/~mikstan/readarticle.php?article_id=3

8. http://www.klastry.pl/~mikstan/readarticle.php?article_id=4
9. A. Kwasek, *Efektywnościowe modele zarządzania w gospodarce opartej na wiedzy*, „Zarządzanie zmianami” 2005, nr 1.
10. OECD, *Boosting Innovation – the Cluster Approach*, Paris 1999.
11. Podręcznik Beneficjenta Sektorowego Programu Operacyjnego *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004-2006*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa wrzesień 2004.
12. M.E. Porter, *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001.
13. S. Szultka, P. Tamowicz, M. Mackiewicz, *Regionalne Systemy i Strategie Innowacji. Najlepsze praktyki. Rekomendacje dla Polski*, IBnGR, Gdańsk 2004
14. *Zarządzanie organizacjami z perspektywy gospodarki opartej na wiedzy* (red. A. Chodyński), Wyd. WSZiM, Sosnowiec 2003.
15. *Zarządzanie wiedzą w organizacjach wobec wymogów nowoczesnej gospodarki* (red. A. Chodyński), Wyd. WSZiM, Sosnowiec 2006.